№ 231 ՈՒՐԲԱԹ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 18 **1902** ՈՒՐԲԱԹ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 18 № 231

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak». Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Բաժանորդութիւն ընդունվում է ամեն ըոպեում.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.

Ինչո՞վ գրաւել.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նաւ-դպրոց. Մեծեր եւ փոքրեր. Նամակ Բաթումից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կ. Պոլսի լրագիրներից. Նամակ Գերմանիայից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ԻՆՉՈ՞Վ ԳՐԱՒԵԼ

—

Մեր երէկվայ յօդուածի մէջ ասացինք, որ հայոց թատրոնի ողբալի դրութիւնը մի բացառիկ երեւոյթ չէ, որ մեր միւս գործերն էլ ենթարկված են նոյն այդ վիճակին:

Ի՞նչ անել: Երկու պատասխան չէ կարող լինել այս հարցի վերաբերմամբ: Պէտք է գրաւել հասարակութիւնը,—այս փակէ մեզանից ամեն մէկը:

Բայց ինչո՞վ գրաւել: Ահա այս հարցի վրա պէտք է կենտրոնացած լինի մեր ամբողջ ուշադրութիւնը: Այստեղ կարծիքները տարբերվում են, այստեղ զանազան տեսակ հայեացքներ են առաջ գալիս: Մենք չենք կարող այստեղ քննութեան ենթարկել բոլոր կարծիքները: Աւելի լաւ է՝ մենք մեր կարծիքը առաջ կը բերենք:

Մեր առաջ կայ մի մեծ փորձ: Մեր բոլոր ազգային գործերի մէջ եթէ կայ մէկը, որ առաջադիմելու, ժողովրդականանալու դրութեան մէջ է, դա մեր գրականութիւնն է, աւելի մեր պարբերական մամուլը: Դատելով համեմատական չափով, մենք տեսնում ենք, որ այսօր հայ լրագիրը այն չէ, ինչ էր մի 30 տարի առաջ: Վաթսունական թւականներին հայոց թատրոնը և հայոց մամուլը բախտակիցներ էին. երկուսն էլ թշուառ, երկուսն էլ հասարակութեան համարեա անծանօթ: Մամուլը առաջ ընկաւ և այսօր իրողութիւն է, որ հայ լրագիրը կարող է հազարաւոր բաժանորդներ ունենալ: Ի՞նչպէս նա գրաւեց հասարակութեան համակրանքը: — Ազնւաբար ծառայելով հասարակութեան մտաւոր շահերին, մըրցելով հասարակական առաջաւոր, լուսամիտ, առողջ գաղափարների համար: Նա դարձաւ մի ոյժ, որ ժողովրդի գործի հետ ձուլվեց և տարիների ընթացքում ժողովուրդը սովորեց այն մտքին, որ ազնիւ, գաղափարական մամուլը մի պահանջ է, մի անհրաժեշտութիւն է:

Ահա այս իրողութիւնը պիտի ղեկավարող հանդիսանայ և թատրոնական գործում: Թատրոնը պիտի գրաւէ հասարակութիւնը, բայց գրաւելու համար նախ և առաջ նա պիտի լաւ ըմբռնէ իր կոչումը, պիտի բաւարարութիւն տայ այն պահանջին, որ կայ ժողովրդի մէջ: Եւ այդ կոչումն է շիտակ, ազնիւ ծառայութիւնը: Նա պէտք է մտաւոր առողջ ու գեղեցիկ կերակուր մատակարարէ, նա պէտք է լուսատու աստղ հանդիսանայ մեր ժողովրդի համար առօրեայ կեանքի մէջ:

Մենք պէտք է խոստովանենք, որ մեր ժողովուրդը պահանջներ ունի, բայց բաւարարութիւն չէ գտնում: Վերցրէք ընթերցանութեան գործը: Մեզ ամեն կողմից ասում են՝ տուէք գրքեր, բայց մենք գրքեր տալ չենք կարողանում: Ահա այդ անկարողութիւնն է, որ առաջացնում է թշուառ դրութիւն: Տեղեակ չը լինելով թէ ինչ է աւելի համապատասխանում մեր ժողովրդի սրտին ու զգացմունքներին, մենք տեսնում ենք նրան սառն, անտարբեր մեր գործերի վերաբերմամբ և մնում ենք զարմացած:

Նոյն այդ անտեղեակութիւնն է պատճառ, որ մենք հասարակութիւնը թատրոն գրաւելու համար դիմում էինք փողոցային, բալագանային միջոցներին, ներկայացնում էինք պասկվիլներ, էժանագին ազգասիրական թխուածքներ: Մենք միջից կէս էինք դառնում՝ ինքնուրոյն գործերով գրաւելու հասարակութիւն, բայց չէինք կարողանում կշռել ու քննել, թէ որքան արժանաւոր են այդ ինքնուրոյն գործերը:

Սա արդէն կատարեալ մահ էր մեր թատրոնի համար: Հայոց մամուլն էլ ներկայացրել է շատ երեւոյթներ, երբ գրաւելու համար գործ են դրվել փողոցային միջոցներ, երբ անվայելչութիւնը, անազնւութիւնը, խաւարն ու ցեխը դարձրել էին փրկութեան միակ ապաւէն: Եւ ի՞նչ է դուրս եկել: Այն միայն, որ այդպիսի միջոցներով ապրող օրգանները կամ կորել են աննկատելի կերպով, կամ դատապարտվել են թշուառ ու անմխիթար դրութեան:

Ոչ, պէտք է դաս առնել կեանքից: Ազնիւ, լուրջ, գաղափարական գործունէութիւնը դանդաղ կերպով, բայց ապահովութեամբ տանում է դէպի առաջ: Պէտք է միայն չը մոռանալ կոչումը, չը մոռանալ այն միջավայրը, ուր ապրում են մեր հիմնարկութիւնները—մամուլ, թատրոն, գրականութիւն:

Տուէք մտաւոր առողջ կերակուր, թող բեմը հասարակական գաղափարների տաճար դառնայ, թող բեմական արուեստը հասարակական դպրոց դառնայ, և դուք կը տեսնէք, որ ժողովուրդը անտարբեր չի մնայ: Փորձենք ու չափենք մեր ոյժերը, այդ ոյժերի համեմատ դնենք թատրոնի գործը, դնենք այնպէս, որ ժողովուրդը բաւականութիւն ստանայ: Չունենք ինքնուրոյն տաղանդներ, տանք համաշխարհային գրականութիւնից հանրամարդկային գաղափարներով տոգորված գործեր. վերցնենք այն, ինչ հասկանալի կը լինի մեր ժողովրդին, այն, ինչ յարմար է մեր կեանքին ու զարգացման, այն, ինչ կարող ենք լաւ կերպով ներկայացնել մեր բեմական ոյժերի միջոցով: Չը ձգտենք հրաշքներ ցոյց տալու: Երբ տեսնում էք մի դերասան, որ գալարվում է, խայտառակութիւններ է անում՝ Օթելլօ կամ Համլէտ ներկայացնելու համար, իմացէք որ մեր բեմը մահացու հարուածներ է ստանում, իմացէք որ մեզ համար հարիւրապատիկ լաւ կը լինէր, եթէ այդ դերասանը միջակ աջողութեամբ խաղար մի լաւ դրամայի կամ կօմեդիայի մէջ:

Եւ այսպէս, պէտք է ընտրել իմանալ, պէտք է կոչում հասկանալ, ճանաչել հասարակական կարիքները, ձգտումները, ունենալ որոշ ծրագիր, ղեկավարող սկզբունք: Քանի պակաս կը լինի այս բանը մեր թատրոնական գործում, մենք չենք ազատվի այն գլխաւոր պատճառներից մէկից, որոնք այսքան թշուառ դրութեան են հասցրել մեր թատրոնը...

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ն Ա Ւ—Դ Պ Ր Ո Ց

—

Վերջին վիճակագրական տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս, որ աղքատութիւնը գնալով աւելի տարածվում է, նրա ծաւալը աւելի մեծանում է: Այսօր միլիօնաւոր մարդիկ դուրսն են մնացել եւ իրանց թշուառ գոյութիւնը պահպանելու համար դիմում են ամենաստոր միջոցին, մուրացկանութեան: Օր ըստ օրէ այդ թափառաշրջիկ, անտուն-անտէր եւ անխնամ մնացածների թիւը աւելանում է, յենելով յանցաւորների առանց այն էլ բազմաթիւ շարքերը:

Մարդիկ ի բնէ ընդունակ են ամեն տեսակի նեղութիւններ կրելու, սակայն քաղցած ու ծարաւ մնալ երկար չեն կարող.—սրանք մարդկային ֆիզիքական պահանջներից ամենազօրեղներ են, որոնց լիութիւն տալու համար մարդիկ ընդունակ են ամեն տեսակի չարագործութիւններ անելու,—կողոպտել, սպանել, գողանալ, վիրաւորել եւ այլն:

Այդ տեսակի թշուառները անհատներ չեն, այլ միլիօնաւոր ընտանիքներ, որոնք ունեն նաեւ բազմաթիւ երեխաներ: Ի՞նչ կարող ենք սպասել այդ միլիօնաւոր երեխաներից, որոնք ապրում եւ մեծանում են այդպիսի աննպաստ հանգամանքներում: Կեանքը ցոյց է տալիս, որ այդ շրջանները արտադրում են մեծ քանակութեամբ զանազան չարագործներ եւ յանցաւորներ—մի տարր, որից վտանգ է սպառնում հասարակութեան խաղաղ կեցութեան: Մենք ապահով չենք ոչ մեր տանը նստած եւ ոչ էլ փողոցում շրջելիս:

Թէ ինչ տեսակի սօցիալական բարդ հանգամանքների արդիւնք է այդ դրութիւնը, մեր ներկայ յօդուածում մտադիր չենք գրի առնել: Այդ հարցի վերաբերեալ բազմաթիւ գրուածքներ կան, բայց պէտք է ասենք, որ ներկայումս կուլտուրական ազգերի առաջաւոր մարդիկը շատ լուրջ ուշադրութիւն են դարձրած այդ թշուառների կեցութիւնը գէթ բարեփոխելու վրա, որպէս զի ազատեն բարոյական կատարեալ անկումից եւ վաղահաս կորստից փողոցում մնացած այդ երեխաներին, եթէ ոչ բոլորին, գոնէ նրանց մեծ մասը: Եւ պէտք է խոստովանել, որ բարեգործութիւնը այժմ աւելի ուղիղ ճանապարհի վրա է դրված—աշխատանքի միջոցով բարեկրթել նրանց. կամացկամաց ձեռնարկվում են այնպիսի խելացի միջոցներ, որոնք կատարելապէս համապատասխանեն այդ ուղիղ եւ ճշմարիտ քրիստոնէական գաղափարին: Այսօր Եւրօպայի եւ Ամերիկայի բազմաթիւ քաղաքներից շատերում բացված են աշխատանքի տներ, դաստիարակչական ապաստարաններ, գիւղատնտեսական կօլօնիաներ, որբանոց-մանկատնոցներ եւ այլ հիմնարկութիւններ, ուր պահվում են բազմաթիւ ընտանիքներ եւ երեխաներ: Այդ վերջիններին, բացի գրագիտութիւնից, սովորեցնում են նաեւ զանազան արհեստներ, ի հարկէ, ի նկատի առնելով երեխայի անհատական ընդունակութիւնները եւ ձիրքերը: Շատերը նոյն իսկ այդ երեխաներից ուղարկվում են այդ հիմնարկութիւնների հաշւով բարձրագոյն դըպրոցներ:

Ռուսաստանում էլ այդ ուղղութեամբ վերջին ժամանակներումս նշանաւոր քայլ է արված, բացված են բազմաթիւ աշխատանքի տըներ եւ դաստիարակչական ապաստարաններ, այստեղ էլ առանձին խնամք է դարձրված երեխաների վիճակի վրա: Մեզ մնում է միայն կատարեալ աջողութիւն ցանկանալ այդ ասպարէզում գործողներին ու մեր հարուստ կապիտալիստների ուշադրութիւնը հրաւիրել այդ տեսակի հիմնարկութիւնների բարգաւաճման վրա: Այստեղ են հարկաւոր առատ նուիրատուութիւններ:

Ռուսաստանում այդ ասպարէզում գործողների շարքում աչքի ընկնողներից մէկն է բարոն Օ. Օ. Բուգգզեվդէն, որ այս երկու օրս Բաքու էր եկել յատուկ նպատակով: Յարգելի ծերունին մեծ հռչակ ունի աշխատանքի տներ հիմնելու եւ կազմակերպելու գործում: Միմիայն նրա ջանքերով Ռուսաստանի զանազան քաղաքներում հիմնված են աւելի քան 60 աշխատանքի տներ: Այժմ յարգելի ծերունին Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնայի յատուկ յանձնարարութեամբ զբաղված է այն գաղափարի իրագործման մտքով, որ Ռուսաստանի ծովեզերեայ գլխաւոր քաղաքներում հիմնվեն նաւ-դպրոցներ անչափահաս, թափառաշրջիկ, անխնամ մնացած երեխաների համար, նոյն տիպով, ինչպիսին 1883 թւից գոյութիւն ունի Իտալիայի Գենուա քաղաքում եւ հիմնված է մաթեմատիկայի պրոֆէսոր Գարաւենտիի ձեռքով: Այդ նաւ—դպրոցում երեխաները բոլորովին ազատ են քաղաքային կեանքի վատ ազդեցութիւնից. նրանք ապրում են չարունակ նաւում: Ընդունվում են երեխաներ 12—17 տարեկան, որոնց հետ պարապում է ինքը պրոֆէսորը. այստեղ գլխաւորապէս առաջնորդվում են ներշնչման եւ համոզման սիստեմով, շատ ծայրահեղ դէպքերում, այն էլ շատ սակաւ անգամ, դիմում են պատժի: Այստեղ գլխաւորապէս սովորեցնում են ծովային գիտութիւններ եւ աւարտողը դառնում է նաւային ստորին ծառայող: 1883 թ. մինչեւ այժմ այդ նաւ—ուսումնարանում աւարտել են աւելի քան 1300 հոգի: Եւ պրոֆէսոր Գարավենտին յաճախ պատահում է իր նախկին աշակերտներին զանազան նաւերում նոյն իսկ բաւականաչափ պատասխանատու պաշտօններում: Այդ նաւ-դպրոցը մեծ հռչակ ունի Իտալիայում, ուր հարկաւոր դէպքերում դիմում են զանազան չոգենաւային ընկերութիւններ՝ համոզված լինելով, որ կըստանան կատարելապէս վստահելի պաշտօնաւորներ եւ ծառայողներ:

Ահա մի այդպիսի նաւ-դպրոց հիմնելու նպատակով բարոն Բուգգզեվդենը եկել է Բաքու: Նա տեղիս նահանգապետ գեներալ Դ. Օզինցեվի միջոցով ամսիս 7-ին խորհրդակցութեան էր հրաւիրել նահանգապետի տանը տեղիս պետական հիմնարկութիւնների եւ քաղաքային վարչութեան ներկայացուցիչներին, պատուաւոր քաղաքացիներին եւ մի քանի նաւթարդիւնաբերողների:

Բարոնը իր յորդորը սկսեց՝ շատ մռայլ եւ տխուր գոյներով նկարագրելով փողոցային երեխաների դրութիւնը, ապա ծանօթացնելով վերեւ յիշած նաւ-դպրոցի կազմակերպութեան հետ ու ասաց. «Բաքուն մի այդպիսի նաւ-դպրոց ունենալու բոլոր յարմարութիւնները ունի: Ես այսօր պ. ծովապետի շնորհիւ առիթ ունեցայ ծանօթանալու պայմանների հետ: Առ այժմ կարելի է հիմնել այդ դպրոցը 25 երեխայի համար եւ այդ կը պահանջէ ծախս մօտ 6,000 ր. տարեկան: Լիայոյս եմ, որ բաքուցիները իրանց առատ նուիրատուութիւններով կարող են օրինակ լինել միւս քաղաքների համար, ուր ես նոյն նպատակով պիտի գնամ,—Բաթում, Սուխում, Կերչ, Ֆէօդոսիա, Օդեսա եւ այլն: Շուտով, որպէս փորձ, մի այդ տեսակի դպրոց հիմնվելու է Կրօնշտադտում»:

Ժողովականները գտան, թէ մի այդպիսի դպրոց հիմնելու համար հարկաւոր է առնուազն ունենալ 150,000 ր. եւ ծրագրելու համար ցանկալի է աւելի մանրամասն քննութեան ենթարկել հարցը՝ յարմարվելով տեղական կեանքի պայմաններին: Բարոնը, համաձայնվելով ժողովականների հետ, առաջարկեց հիմնել Բաքւում նահանգական հոգաբարձութիւն եւ հրաւիրեց ժողովականներից անդամ գրվել տարեկան վճարով ոչ պակաս 100 րուբլի: Միանուագ վճար ստորագրեցին Հաջի Թաղիեվը 5,000 ր., Նամիֆա-Խան Հիւսէյնով—1000 ր., Մէյթիզուլի բէկ Աշուրբէկով 500 ր., իսկ պ. Ղուկասեանը եւ Լ. Ֆէյգլը գրվեցին անդամ տարեկան վճարելով 100 ր.: Ապա բարոնը շնորհակալութիւն յայտնեց ժողովականներին՝ ցանկանալով կատարեալ աջողութիւն ապագայում բացվելիք բարեգործական հիմնարկութիւններին:

Մենք եւս նոյնը կը բարեմաղթենք:

Բ ա գ ո ւ. Ֆ. Մարդանեան

ՄԵԾԵՐ ԵՒ ՓՈՔՐԵՐ

(Նամակ Բագուից)

—

Բագւում սկսվել են հայերէն ներկայացումները: Ներկայ սեզօնի խումբը իր կազմով եւ իր գոյութեան պայմաններով առանձնապէս հետաքրքրական է եւ արժանի ամենալուրջ ուշադրութեան: Բոլորին յայտնի է, որ այս տարի մեր բեմական ոյժերը բաժանված են երկու մասի.—«մեծերը, տաղանդաւորները» խաղում են Թիֆլիսում, իսկ Բագւում—«փոքրերը, երկրորդականները»: Եւ զարմանալի չէ, որ այնպիսի հեգնական բացականչութիւններով էին սպասում այստեղի սեզօնի բացման եւ այնպիսի մարդասպան սառնութեամբ ընդունեց

հասարակութիւնն առաջին երկու ներկայացումը։ Թէ որքան հիմնաւոր եւ պատշաճաւոր էր հասարակութեան այդ հայեացքը եւ վերաբերմունքը դէպի «փոքրերից» կազմված խումբը, թող ժամանակը—իրերի եւ դէպքերի այդ ամենազօրաւոր փաստաբանը—ապացուցանէ, իսկ առ այժմ առանց յառաձգելու պէտք է լուսաւորել մի քանի կէտեր եւ բացատրել մի քանի բացառիկ հանգամանքներ։

Մինչեւ այժմ մենք միայն մի բեմ ենք ունեցել. մեր բեմական ոյժերի թիւն էլ մի ձեռքի մատների թւով կարելի է հաշւել. բնական հետեւանք այդ բանի՝ ինչ պիէս էլ որ խաղացվէր, թէ դերերի եւ թէ դերակատարների համարները արդէն անդարձ կերպով որոշված էին.—այս՝ առաջին լաւ դերն է—donc, այդ դերը պէտք է խաղայ առաջինը, այսինքն «մեծը»—եւ այսպէս շարունակ. առաջինը միշտ առաջին, վերջինը միշտ վերջին։—Բայց ո՞ր հիման վրա. էլ ո՞ւր են մնում բեմի կանոնները, գեղարուեստի նրբութիւնը. էլ ինչո՞ւ համար գոյութիւն ունի «emploi» կոչված խօսքը. դա լոկ խօսք է մեր բեմի վրա. հերոս, սիրահար, ծեր, տիպ, ասպետ եւ այլն—այս բոլոր դերերը մարմնացումն են գտնում մեր «մեծերից» մէկին ու մէկի մէջ։ Մեծը ամեն տեղ համում է, ամեն բան իրագործում եւ չէ յոգնում. մեր բեմը կաշկանդված է, բռնադատված եւ «մեծերի» քմահաճոյքով է կառավարվում. «մեծը» չէ ցանկանում, որ այս ինչ դերը «փոքրը» խաղայ—վճռված է. էլ ո՞վ կը յանդգնի նրա կամքին հակառակ գնալ. եւ խեղճ «փոքրը» ստիպված լռում է եւ բաւականանում «մեծի» իրան նետած փշրանքներով. նա ոյժ չունի, պաշտպան էլ չունի, եւ նա լռում է. լռում է եւ նրա տաղանդը ելք չը գտնելով իրան ցոյց տալու, իրան ճանաչելու, ամրանալու եւ առաջադիմելու։ Այդ բաւական չէ. գոնէ ուշադրութիւն դարձնէին մեծերը փոքրերի վրա, երբ սրանք փոքր դեր են կատարում եւ մի ցուցմունքով, մի խրատով օգտակար լինէին. ո՛չ. նրանք բացի իրանցից ոչ ոքին չեն ճանաչում եւ արժանի չեն համարում այնքան սատարանալու, որ զբաղվեն փոքրերով եւ օգտակար լինեն նրանց։

Արդ, ինչպէս էք ցանկանում եւ պահանջում, որ մեր կեանքը «տաղանդներ» առաջ բերէ, ստեղծէ, քանի որ նրանց խեղդում են իրանց սաղմի մէջ, ինչպէս օձի ձագերին։ Դա մի սպանութիւն է, թէեւ անարիւն սպանութիւն, որի համար պէտք է մեր կեանքը ամենախիստ պատասխանատուութեան ենթարկէ «մեծերին». բառեր չեն սրանք, ոչ էլ յոգնած երեւակայութեան անդրադարձումն, ո՛չ, փաստեր են եւ անհերքելի փաստեր։

Բնութիւնը հեռատես է եւ երբեմն անակընկալ առիթ է տալիս «փոքրերին» իրանց մէջ թաքնված գանձը ի ցոյց հանելու. ճիշդ այդ տեսակ առիթ է տրված այժմ այստեղի դերասանական խմբին, որը կազմված է մեծ մասամբ «փոքրերից»—բայց սրանք իրանց մէջ պարունակում են գանձ—չը նկատված հասարակութիւնից եւ տրորված «մեծերից», մի նմանապէս երիտասարդ, աշխոյժով, սիրով լի եւ բեմին քաջ հմուտ ռէժիսօրից։ Փոքրերը զգում էին, որ իրանք այս սեզօնին ազատ են երկաթէ ճանկերից, իրանց երիտասարդական խանդն եւ ոգեւորութիւնը նորից յարութիւն էր առել, մտածելով, որ վերջապէս առիթ կունենան իրանց գանձը ցոյց տալու աւելի պատասխանատու դերերում. ամբողջ սեպտեմբեր ամիսը նրանք առաւօտ եւ երեկոյ պարապում էին իրանց երիտասարդ ռէժիսօրի առաջնորդութեամբ, որը արդէն գրաւել էր բոլոր «փոքրերի» համակրանքը շնորհիւ իր սիրալիր բնաւորութեան եւ, որ գլխաւորն է, շնորհիւ իր ունակութեան եւ բանիմացութեան։ Առիթ ենք ունեցել ներկայ լինելու այդ պարապմունքներին. եթէ տեսնէիք, թէ ինչպիսի նրբութեամբ եւ մանրակրկիտ կերպով բացատրում էր ամեն մի խօսք, ամեն մի կէտ, ամեն մի քայլ, շարժուածք, հայեացք, շեշտ, արտասանութիւն—մի խօսքով մի ամբողջ «շկօլա»—եւ ինչպիսի ագահութեամբ ու ծարաւով լսում էին «փոքրերը» այդ ցուցմունքներն եւ փորձնական դասերը, դուք ակամայ կը մտածէիք, որ «մեծերը» մեծ ոճիր են գործել փոքրերի դէմ։ Եւ ինչ օրինակելի կարգ ու կանոն ներքին կառավարութեան մէջ...

Ահա այդ երեք «փոքրերի» դէմ է ոճիրը կատարվել եւ այդ երեքին է, որ պէտք է նպաստել ծաղկելու—որովհետեւ դրանց մէջ անպայման կայծեր կան թաքնված, կայծեր, որ վաղ թէ ուշ պէտք է բռնկեն եւ ամենից առաջ այրեն իրանց վրա ջուր ածողներին։

Այդպէս ուրեմն, վերջապէս ասպարէզն առժամանակ ազատ է եւ «փոքրերը» կարող են ցոյց տալ իրանց աւելի պատասխանատու դերերում եւ զարկ տան իրանց ձիրքերին. Թող հասարակութիւնը գնահատէ եւ խրախուսէ այդ փոքրերին։

Ե. Տէր-Գէորգեանց

ՆԱՄԱԿ ԲԱԹՈՒՄԻՑ

Հոկտեմբերի 5-ին

Մեր դումայի վերանորոգութեան ժամանակը արդէն մօտենում է։ Ընտրել քաղաքի համար տոկուն, հմուտ եւ բարեխիղճ ձայնաւորներ—կարեւոր հարցեր չեն սրանք արդեօք։ Ձայնաւորների ապագայ կազմակերպութիւնից է կախված թէ քաղաքագլխի ընտրութիւնը եւ թէ ուպրավային թարմ ոյժեր տալը, իսկ այս վերջիններից—քաղաքի բարօրութիւնը, որի իրականանալը անմիջական կապ ունի այն հարցերի հետ, որոնց լուծումը տարիներից ի վեր բիւրօկրատիային է յանձնված։ Սակայն ո՞վ է այս հարցերով հետաքրքրվում։ Բաթումի կօսմօպօլիտ մթնոլորտին անհրաժեշտ է գիտակցական մի վիթխարի պայթիւն, որի ոյժը հասարակական զանազան խաւերը թափանցելով կարողանար պարտաճանաչութեան զգացում առաջացնել, կենդանարար հոսանք առեղծել։

Բաւական ժամանակ է, ինչ ընտրողների ցուցակները յայտարարվել են, բայց ընտրողների 1/100 մասը տակաւին կենդանութեան նշոյլ չէ արտայայտում, այլ «моя хата съ краю» ասելով կատարեալ անտարբերութեան է մատնված։ Այս հանգամանքը, ի հարկէ, նպաստաւոր առիթ է «պղտոր ջրում ձուկ որսողների» համար, որոնք մեր հոգեբանութիւնը լաւ ուսումնասիրած լինելով, Չիչիկովի պէս կանխօրէն ապահովում են իրանց՝ մեռած ձայներ ժողովելով։ Սրճարաններում, հիւրանոցներում եւ մասնաւոր ժողովներում ուպրավայի ներկայ ռեժիմի երկրպագողները տենդային գործունէութեան մէջ են։ Դեռ քուէարկուները սպառազինված չեն, տուփերը պատերազմական կարգի չեն բերված, արդէն խուզարկու արշաւանքներ են անում դէպի ռազմագիտական կէտերը եւ ակնարկներով նշանակում, թէ ով կընտրվի, իսկ ով ոչ։

Ընտրողական պայքարը մի որոշ շրջանի համար գաղափարական սկզբունք չէ, ընդհանուր շահերի պաշտպանութեան ազնիւ զէնք չէ, այլ մի տեսակ սպեկուլեացիա է։ Եւ այս սպեկուլեանտները, միջոցների մէջ խտրութիւն չը դընելով, ճիգ են անում, որպէս զի յաղթանակը տանեն իրանց թեկնածուները, որոնց 50%-ը, իբրեւ հասարակական գործիչներ, բոլորովին անպէտք են եւ դումայի նիստերում բաղաձայն ձայնաւորների դեր են կատարում։

Բնական է, որ նորութիւնների թշնամի կուսակցութիւնը, հետեւելով Բօբէսպիէրի խօսքերին, թէ՝ «ինչպէս այլանդակ է մի մարմին, որ իւրաքանչիւր մասում աչքեր ունի, նոյնպէս այլանդակ պիտի լինի եւ այն հասարակութիւնը, որը նմանօրինակ անդամներից է կազմված», պիտի աշխատէ, որպէս զի նախապետական խաւարը գերիշխող լինի քաղաքի ընթացիկ գործերում։

Մեր ընտրողական շրջաններից եւ ինտելիգէնտ դասակարգից է կախված դիմադրել այս տեսակ ցանցերին, ընտրել արժանաւորներին, որպէս զի ապագայում առիթ չունենանք գանգատվելու ուպրավայի անհոգութեան եւ անտարբերութեան վրա։

Քր. Դանիէլեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ռիգա, սեպտեմբերի 27-ին

Կարդալով «Մշակի» № 205-ում Բագուից պ. Ա. Աբէլեանի նամակը մեր յայտնի երաժշտագէտ Եկմալեանի մասին, հարկաւոր եմ համարում յայտնել հետեւեալը։—Պ. Աբէլեան անհրաժեշտ է համարում հրատարակել Եկմալեանի երաժշտական աշխատութիւնները, որոնք, եւ րաժիշտ Պ. Ասլանեանի կարծիքով—ինչպէս գրում է պ. Աբէլեան՝—«Մեր ազգային երաժշտագիտութեանը կը բերեն մեծ պատիւ, հետաքրքրելով եւրոպական երաժշտագէտներին»։

Որ այդ այդպէս է, դրա մէջ կասկած չը կայ, փաստերն են այդ մեզ ասում։ Եկմալեանի երաժշտական աշխատութիւնը, պատարագի տարրողութիւնը, որ մի խոշոր գրուածք է ներկայացնում, վաղուց հետաքրքրել է եւրօպացի յայտնի երաժշտագէտներին։ Թէ ինչպէս վերաբերվեցին դէպի Եկմալեանի երաժշտական աշխատութիւնը Եւրոպայի յայտնի կոմպօզիտորները եւ պաշտօնական երաժշտական օրգանները, այդ երեւում է Եկմալեանին յայտնի իտալացի կոմպօզիտոր Վէրդիի, Դիւկօդրէի եւ ուրիշների գրած այն նամակներից, ուր վերոյիշեալ պատկառելի երաժշտագէտները մեծ գովասանքով են խօսում Եկմալեանի գրուածքների մասին եւ իրանց շնորհակալութիւնն են յայտնում նրան երաժշտական աշխարհի արժէքաւոր ճիւղին այդպիսի մի գրուածք տալով։ Այնուհետեւ հետաքրքրական են Լօնդօնի, Բերլինի երաժշտական օրգանների եւ Պետերբուրգի կօնսերվատօրիայի առանձին կարծիքները, որոնք պատիւ են բերում հայ երաժշտին, որ այնքան մեծ դժուարութիւնների դէմ գնալով, ինչպիսին էր մի ժամանակ հայ ժողովրդի թշնամական վերաբերմունքը դէպի քառաձայն երգեցողութիւնը, յաղթանակը տարաւ եւ մենք այսօր հաշտված այդ մտքի հետ՝ ամենայն բաւականութեամբ լսում ենք քառաձայն եւ եռաձայն պատարագը։ Եկմալեանի արած ծառայութիւնը շատ մեծ է։

Պ. Աբէլեան դիմում է Եկմալեանի աշխատութիւնների սեփականատէր այն անձանց, որոնք կարող են այդ աշխատութիւնները յանձնել մի երաժշտագէտի՝ տպագրութեան համար։ Այդ աշխատութիւնների սեփականատէր միայն, բնական է, նրա ազգականներն են։ Եկմալեանը ունի միայն մի եղբայր, որ Վաղարշապատումն է լինում եւ որ այնքան կրթված չէ, որ կարելի լինի նրա հետ բանակցութեան մէջ մտնել այդ գործի առիթով։ Այստեղ հարկաւոր է երրորդ անձնաւորութեան կամ անձնաւորութիւնների միջնորդութիւն, որոնք Եկմալեանի ծանօթ—բարեկամներն են, ճանաչում են մօտիկ նրա եղբօրը եւ կարող են գործին նպաստել։ Ես կառաջարկէի դիմել Թիֆլիս, քննիչ պ. Ցովսէփ Վասակեանին, որի վրա է առհասարակ Եկմալեանին վերաբերեալ գործերի ծանրութիւնը։ Պէտք է ասեմ, որ Եկմալեան վերջին ժամանակներս զբաղված էր եւ ժողովրդական երգերի ներդաշնակութեամբ ու ներդաշնակել է բազմաթիւ ժողովրդական երգեր, որոնք, ի հարկէ, տպագրված չեն։ Եկմալեանի բոլոր ձեռագրերը գտնվում են Թիֆլիսում, Նիկօլաեվսկայա փողոց, Դորֆմանի տանը։ Սենեակը, ուր գտնվում են ձեռագիրները, կնքված է եղբօր ձեռքով, որ գտնվում է Վաղարշապատում եւ լինում է Թիֆլիսում շատ ուշ-ուշ։ Բացի պ. Աբէլեանի առաջարկութիւնից՝ եղել են եւ ուրիշ առաջարկութիւններ, այն է՝ վաճառել նրա պատարագի արարողութիւնը, բայց ո՞վ իրաւունք ունի վաճառելու,—ոչ ոք. իսկ ցանկացողներ կան եւ, բնական է, կը լինեն։

Եկմալեանի տպագրված գրքերը ամբողջապէս գտնվում են պ. Մ. Դօլուխանեանի տանը, բացի մի քանիսից, որ գտնվում են նրա սենեակում ձեռագրների հետ։ Այս տեսակ հարցեր իրանց լուծումը կը ստանան, եթէ նշանակվի խնամակալութիւն, որը անհրաժեշտ է մի ուրիշ կողմից էլ։

Օգտվելով հանգամանքից ուզում եմ մի քանի խօսք ասել Եկմալեանի հոգեկան եւ նիւթական դրութեան մասին։ Եկմալեանի հոգեկան հիւանդութեամբ նրա անփոխարինելի կորուստը հայ հասարակութեան վաղուց յայտնի է։ Նա այժմ գտնվում է Օդէսայում, Դրօզնէսի հիւանդանոցում։ Մայիս ամսից սկսած բժիշկները անհրաժեշտ են համարում շարունակել բժշկութիւնը, որ կարող է դրական հետեւանք ունենալ, բայց կայ մի արգելք, որ եթէ չը վերանայ, կարող է ընդհատել բժշկութիւնը. դա խնամակալութեան բացակայութիւնն է, որ մինչեւ այժմ Եկմալեանը չունի։ Նրա եղբայրը անկարող է այդ բանը իր ոյժով անել, իսկ ծանօթ—բարեկամները, յայտնի չէ, ինչո՞ւ լռում են։ Դրութիւնը այժմ կրիտիկական է, որովհետեւ յայտնի չէ, թէ հիւանդանոցի փողը ո՞վ պէտք է ուղարկէ (եթէ չեմ սխալվում ամսական վճարում են 200 ր.)։ Առաջին ամիսները ուղարկել են Եկմալեանի ծանօթ-բարեկամները նրա մասնաւոր գումարից, իսկ վերջին ամիսներում մինչեւ սեպտեմբեր ուղարկելիս է եղել Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը այն ռոճիկը, որ Եկմալեան իբրեւ ուսուցիչ մինչեւ սեպտեմբեր պէտք է ստանար։ Այժմ Եկմալեանի ծանօթ-բարեկամները իրաւունք չեն համարում միսել նրա փողերը (ինչպէս յայտնի է, նա ունի 15 հազար րուբլի) եւ վերջապէս փողերը մուրհակով են, չէ էլ կարելի ստանալ։ Եւ ահա այսպիսով ստեղծվել է մի անյարմար դրութիւն, որից կարելի է ազատվել միայն խնամակալութիւն նշանակելով։ Այս մասին, որքան ինձ յայտնի է, հոգ է տարել միայն պ. Վասակեան, որը եւ խնդրելով Երևանի նահանգական վարչութեան անունով Եկմալեանի եղբօրը Եկմալեանի հետ ուղարկել է Օդէսա։ Ինչպէս յայտնի է, նահանգական վարչութիւնը Եկմալեանին պէտք է քննէ եւ ապա գրէ կառավարիչ Սենատին՝ նրանից սանկցիա ստանալու համար, որից յետոյ միայն որբերի դատարանը նշանակում է խնամակալութիւն։

Ինչպէս տեսնում ենք, այս պրօցեդուրան երկար ժամանակ է պահանջում եւ միւս կողմից էլ յայտնի չէ, թէ արդեօք Եկմալեանի եղբայրը կարողացել է խնդիրը տալ, թէ ոչ։ Հարկաւոր է, որ շուտով ուշադրութիւն դարձնվի այս բանի վրա եւ արագացվի խնամակալութեան նշանակվելը, որ կազատէ այս անյարմար դրութիւնից եւ կը լուծէ վերեւ յիշած զանազան հարցերը։ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը, ուր նա երկար ժամանակ ուսուցիչ է եղել, բարոյական պարտականութիւնից դուրս չը պէտք է համարէ իր հիւանդ ուսուցչի մասին մտածելու, մանաւանդ որ նա զուրկ է բանիմաց ազգականներից եւ բժիշկներն էլ առողջանալու յոյսեր են տալիս։

Ուսանող Ե. Ցովհաննիսեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լազարեան ճեմարանի դիրեկտօր պրօֆէսօր Միլլէր ուղարկել է մեզ տպագրելու հետեւեալը. «Մօսկվայի արեւելեան լեզուների Լազարեան ճեմարանի մասնագիտական դասարանների խորհուրդը պատիւ ունի հաղորդելու, որ այս տարվայ ընթացքում լրանում է ճեմարանի մասնագիտական դասարանների կանօնադրութեան բարձրագոյն հաստատման երեսնամեակը։ Երեսնամեակի տօնի կատարումը տեղի կունենայ ճեմարանի տարեկան հանդէսի հետ միասին, այս 1902 թւականի հոկտեմբերի 24-ին»։

—

«Кавказъ» լրագիրը հաղորդում է, թէ Թիֆլիսի ոստիկանապետը ներկայացրել է Թիֆլիսի արքունի պալատին հայ-փախստականների ընդամենը 494 անունների ցուցակագրութիւն՝ գրել տալու նրանց Թիֆլիսի մեշչանների դասակարգի անդամ։ Յիշված 494 անձերից կամովին ռուսահպատակութիւն են ընդունել 361 հոգի, իսկ 133-ը գրված են Թիֆլիսի մեշչանների դասակարգի անդամ ստիպողական միջոցով։

—

Մօտ օրերումս Թիֆլիս հասաւ Թէհրանի ռուսական դեսպան Պ. Մ. Վլասով։ Դեսպանը իջեւանել է «Լօնդօն» հիւրանոցում։

—

«Новое Обозрѣніе» լրագիրը հաղորդում է, թէ կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու Զավադսկի, որ այժմ գտնվում է Պետերբուրգում, Թիֆլիսում ստացված տեղեկութիւններին նայելով, փոխվում է Կազանի ուսումնարանական շրջանը։

—

Բժշկական դէպարտամէնտը միջնորդութիւն է յարուցել, որ մեծ քաղաքներում, քաղաքային մեծ հիւանդանոցներին կից, բացվեն ֆէլդշէրական, մասսաժի եւ մանկաբարձական կուրսեր թէ տղամարդկանց եւ թէ կանանց համար։

—

«Рус. Вѣд.» լրագրին հաղորդում են Պետերբուրգից, թէ քաղաքային ինքնավարութեան կանօնադրութեան պարզ ձեւը կը մտցնվի մեծ գիւղերից եւ աւաններից շատերում 1903 թւականի վերջին։

—

Մամուլի մէջ երեւեցած տեղեկութիւնը՝ թէ արդարադատութեան մինիստրութիւնը վճռել է վերացնել մասնաւոր փաստաբանների կոչումը, Մօսկվայի լրագիրների ասելով, զուրկ է որ եւ է հիմքից։

—

Այսօր, հոկտեմբերի 18-ին, Կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութեան բնակարանում տեղի կունենայ այդ ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը, որ կը զբաղվի Ս. Տիմօֆէեվի զեկուցումով Կովկասում ստորնակարգ գիւղատնտեսական ուսումնարաններ հիմնելու կարեւորութեան մասին։ Ժողովը կսկսվի երեկոյեան ժամի 8-ին. ներկայ լինել կարող են եւ կողմնակի անձինք։

—

Պետերբուրգի լրագիրները հաղորդում են, իբրեւ լուր, թէ Եկատերինբուրգի լեռնային բարձրագոյն ուսումնարանը պէտք է վերածվի լեռնային ինստիտուտի, իսկ Պետերբուրգի լեռնային ինստիտուտը—լեռնային բարձրագոյն ակադէմիայի։

—

ԿԱԶԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Կազանի համալսարանի աշխարհահռչակ ակնաբոյժ պրօֆէսօր Ադամիւկի հրաժարվելուց յետոյ, ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը եւ այստեղի համալսարանի ժողովը նրա տեղ ընտրեցին հայազգի պրիվատ-դոցենտ Ալէքսանդր Աղաբաբեանցին։ Պ. Աղաբաբեանցը բնիկ աստրախանցի է, իր սկզբնական կրթութիւնը ստացել է Աստրախանում, վերջացրել է Կազանի համալսարանի բժշկական ֆակուլտէտը, կատարելագործել է իր մասնագիտութիւնը Գերմանիայում։ Պրօֆէսօր Աղաբաբեանը իր բարի բնաւորութեամբ, համեստութեամբ, եռանդուն գործունէութեամբ եւ իր հմտութեամբ վայելում է բոլոր պրօֆէսօրների, ուսանողների եւ ժողովրդի յարգանքը»։

—

ԿԱԶԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Օպերային երգիչ պ. Կօստանեանցը ներկայումս գտնվում է

կազմվում (Սօքոլչինկով-Սամարինի խմբում), նշվում է այստեղի քաղաքային թատրոնում: Գ. Կոստանեանը լաւ տենոր է, ձայնը չը նայած շատ բարձր չէ, բայց շատ դուրեկան տեմբրով է: Իր կլոմալի խաղով եւ ձայնով նա գրաւել է այստեղի հասարակութեանը: Ամեն անգամ տեղական լրագիրները մեծ գովասանքով են վերաբերվում դէպի երգիչ Կոստանեանը, որ ալ երգեր է «Փաուստ», «Դէմոն» (իշխանի դերում) «Եվգենի Օնեգին» (Լենսկու դերում) եւ այլ օպերաներում ի սրտէ ցանկանում ենք աջողութիւն:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՈԼՍԻ ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻՑ

—Արաբկիրի առաջնորդ Սեբոբեան Մուշեղ վարդապետ կը գրէ պատրիարքարան, թէ Անթէն 20—30 տուն հայեր, Խարբերդի հայ-հռոմէական եպիսկոպոսին դիմում ընելով, ուզած էին անձնական կիրքերու պատճառաւ հռոմէական դաւանութիւնը ընդունիլ եւ իրենց դաւանափոխութեան գիրը զրկած էին Խարբերդ, մանաւանդ պատուիրակի մը միջոցաւ, որ պաշտօն ունէր հայ-հռոմէական եպիսկոպոսը Ակն բերել: Մուշեղ վարդապետ կըսէ թէ ինք վերջէն գիւղի կրօնական եւ կրթական խնդրոց կարգադրութեան համար Ակն գացած էր. նկատողութեան առնելով դաւանափոխներուն գանգատներուն պատճառները եւ միւս կողմէ համոզելով որ կրքով ու անձնական թելադրութիւններով չի թողուն լը բաժնուին իրենց մայրենի եկեղեցիէն, ուր ծնած են հոգեւորապէս, յաջողեր է վերադարձնել զանոնք հայոց եկեղեցին ծոցը, անիկա որ Խարբերդ եկած պատուիրակը ձեռնունայն դարձեր է իր տեղը: Մուշեղ վարդապետ, տեղւոյն քաղաքային ժողովոյ կազմութեանց վիճակը տեսնելով, նորոգ քաղաքային ժողովոյ ընտրութիւն կատարեր է, նոյնպէս Ակնայ Թաղային խորհուրդն, որ առժամապէս կը պաշտօնավարէր, նոր ընտրութեամբ կազմել որոշեր եւ, դաւանափոխութեան միջոցներուն ինչ ինչ գանգատներուն պատճառները բառնալով, վերադարձեր է Արաբկիր:

—Նպաստից յանձնաժողովը երէկ առաւօտ գումարւեցաւ Ղալաթիոյ խորհրդարանը նախագահութեամբ ս. պատրիարքին: Նորընտիր անդամներէն Մկրտիչ էֆէնդի Մանուկեան ի մասոյ համարորդելու պէտք ունենալով եւ ուրիշ բանաւոր պատճառներ ալ մէջ բերելով հրաժարական տուեր է: Ժողովը ընդունեց այս հրաժարականը, բայց միւս կողմէ մերժեց Միհրան էֆէնդի Կեսարեանի հրաժարականը մէջ բերուած պատճառները օրինաւոր չը համարելով: Սրէկեան նիստին մէջ դիւանի եւ գանձապետի ընտրութիւն պիտի կատարուէր, բայց մեծամասնութիւն ներկայ չը գտնուելուն համար չը կատարուեցաւ այդ ընտրութիւնը եւ յառաջիկայ նիստին վերապահուեցաւ (Կ'երեւայ որ մէկ քանի ամիս ալ պիտի անցնի, մինչեւ որ մնացուկին մէջ գտնուած մէկ քանի դրուշը բոլորովին սպառի): Ասկէ առաջ որոշուած էր որ մէկ քանի գաւառներու մէջ թթենիներ տնկուին եւ շերամաբուծութիւն հաստատուի: Ցանձնաժողովը նկատելով որ թթենիներ տնկելու եղանակը մոռցված է եւ միւս կողմէ նկատելով որ հանր. պարտուց վարչութիւնը ձրիաբար պէտք եղած հունտերը կուտայ, որոշուեցաւ հանր. պարտուց վարչութեան դիմել, որպէսզի պատրիարքարանի տրամադրութեան տակ թթենիներու հունտ դնէ, պէտք եղած տեղեր թթենիներ հասցնելու համար: Հաճընի որբանոցին մէջ արհեստական ճիւղ մը հաստատելու համար ընծայ նշանակուած Յունիկեան Աբրահամ էֆ. իր անգեկագիրը զրկած ըլլալով, յանձնաժողովը նկատողութեան առեր է զայն եւ որոշեր է սպասել Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան, որպէսզի թէ Հաճընի եւ թէ Կիլիկիոյ միւս թեմերուն մէջ գտնուած բոլոր որբանոցներուն մասին պէտք եղած կարգադրութեանց հոգը յանձնէ նորընտիր կաթողիկոսին: Վանայ Կարմրաւոր վանքի որբանոցի տեւողութեան պայմանաժամը լրացած ըլլալով, հոգաբարձութիւնը համաձայն էր չափահաս որբերը, իսկ անչափահաս 10 հատը վար դրած էր եւ կը խնդրէր որ ամառնային կէսը [illegible] յանձն առնելով ամսը փոխարէն 23 որբեր պահելու: Որոշուեր է հրահանգ տալ հոգաբարձութեան որ տեղական միջոցներով միայն այդ 10 որբերը պահապանէ, վանքի [illegible] այլեւս կարող չէ ամսական օգնել գումար վճարել: Սեբաստիոյ պատանի մը քալելով Պէյրութ գացեր եւ տեղւոյն բժշկական վարժարան մտնելու համար նպաստ ուզեր էր պատրիարքարանէն: Այդ պատանիին 10 ոսկի զրկուած ըլլալով, յիշեալը շնորհակալութեան գիր մը գրեր է, խոստանալով որ երբ ծննդավայրը դառնայ, հոն իր արհեստը պիտի գործադրէ: Ցանձնաժողովը գոհ մնացեր է լիշեալ պատանիին երախտագիտական զգացումներէն:

—Բարիզի մէջ նոր շինուելիք հայ եկեղեցիի հիմնարկութեան հանդէսը կատարուեր է անցեալ կիրակի օր, ինչպէս կը գրէ մեր Թղթակիցը: Առաջնորդ Իւթիւճեան Տ. Գէորգ եպիսկոպոս օծեր է տասներկու առաքելոց եւ չորս աւետարանիչներու անունով քարեր, որոնք Բարիզ գտնուող 16 պատուաւոր անձեր սպիտակ կտաւներու մէջ իրենց ձեռքին վրայ բռներ են, եւ յետոյ զանոնք զետեղեր է իրենց տեղերը, եւ գործաւորները օծեալ վէմերը պարունակող փոսուածները գոցեր են շաղախով ու քարերով: Արարողութենէն վերջը Տ. Գէորգ եպիսկոպոս օրհներ է պ. Մանթաշովը, որ չէ կրցեր ներկայ գտնուիլ այս արարողութեան: Նորին սրբազնութիւնը բարեմաղթութիւններ ըրեր է նաեւ ս. հայրապետին համար: Այս արարողութեան մասնակցեր է նաեւ Բարիզի հոգեւոր հովիւ Տ. Վռամշապուհ քահ. եւ ներկայ գտնուեր են Բարիզ բնակող երեւոր ազգայինները ամբողջութեամբ, ինչպէս նաեւ ֆրանսացիներ. ոստիկանութեան երկու պաշտօնեաներ հսկեր են բարեկարգութեան:

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՑԻՑ

Դասակարգային ընտրութիւնները Գերմանիայում

Լայպցիգ, նոյեմբերի 10-ին

Գերմանական պարլամենտական հաստատութիւնը՝ րայխստագը, բաղկացած է 397 անդամներից: Իւրաքանչիւր 100,000-ից բաղկացած համայնք իրաւունք ունի մի ներկայացուցիչ անդամ ունենալու: Ընտրողական տեւողական շրջանը առաջ երեք տարի էր, իսկ այժմ, սկսած 1888 թ.ից, դարձել է հինգ տարի: Րայխստագը իւրաքանչիւր տարի ունի իր նիստերը, որի հրաւէրը վերապահված է կայսրին: Ընդհանուր ազգաբնակութեան այն դասակարգերը, որոնք իրաւունք ունեն օրինական տեսանողութեամբ իրանց յատուկ ներկայացուցիչը ունենալու րայխստագում, աւելի գաղափարի, հասարակական համերաշխութեան համախմբում են կազմում, քան կոչման, զբաղմունքի, այսպէս, օրինակ, միապետական-ազատամիտ, միապետական-պահպանողական, կենտրոնական, ազատամիտ-առաջադիմական, ազատամիտ-ազգային, ազատամիտ-ժողովրդական, սօցիալ-դեմօկրատիական եւ այլն:

Վերին ատեանի հետաքրքիր պատկեր է ներկայացնում, երբ ամեն անգամ լրանում է րայխստագի անդամների ընտրութեան շրջանը եւ կարիք է լինում նոր ընտրութիւններ անելու, երբ ամեն տարի, նախ քան րայխստագի պաշտօնական նիստեր սկսելը, իւրաքանչիւր կուսակցութիւն իր համագումարն է ունենում, որպէս զի նախօրօք իրանց կուսակցութեան յատուկ պահանջները, առաջարկութիւնները ձեւակերպել, ծրագրել կարողանան: Մի անսովոր շարժում է սկսվում դաշնակցական կայսրով մի անխախտ միութիւն դարձած Գերմանիայի այն բոլոր անկիւններում, ուր տեղական ֆրակցիաները իրանց թեկնածուներն են ընտրում: Քաղաքակիրթ երկրի ամբողջ սօցիալական օրգանիզմը եռում, յուզվում է: Աջ ու ձախ կուիւ, պայքար է մղվում, երբ իւրաքանչիւր կուսակցութիւն հրապարակով՝ իր պաշտօնական օրգանների միջոցով՝ յայտարարում է իր որոշումները, ձգտումները, եղած կարգերի դէմ ունեցած բողոքը կամ պաշտպանութիւնը: Եւ այդպէս, տարբեր խաւերի բազմաթիւ ներկայացուցիչներ, լարված հակառակ շահերով, գաղափարներով, հանդէս են գալիս ճակատ առ ճակատ գերմանական «բարձր տան» մէջ, ուր տարիներ շարունակ խօսում, լուրջ քննութեան առարկայ են դառնում գերման ազգի չարն ու բարին, բացասական եւ դրական կողմերը: Կուսակցական յարատեւ կռիւ, դասակարգային շահերի զօրեղ մաքառում է տեղի ունենում այն ընտրելու բազմութեան մէջ, ուր ընդհանուր ազգայնական բարելաւութեան տեսակէտից այնքան տարբեր կարծիքներ են տիրում: Սակայն դասակարգային կռիւ, ուր անտարակոյս չեն շօշափում հին-հին դարերի սրեր, ուր չեն իշխում միջին դարի սխօլաստիկ, բնազանցական վէճերը, ուր վերջապէս չեն թագաւորում 17—18 դարերի աբսօլիւտիզմի անխորտակելի հրահանգները, այլ կուսակցական կռիւ, որի առարկան 20-րդ դարի հասարակական-սօցիալական շահերն են, կենսական խնդիրները: Կռիւ, պայքար, առանց որի կեանքը դադար է, մարդիկ—դիակներ, որի բացակայութեամբ չը կայ քաղաքակրթութիւն, կեանքի առաջադիմութիւն:

Նայեցէք այդ տեսակէտից ընդհանուր եւրօպական հասարակական կեանքի ընթացքի վրա, ուր հաւասարապէս սրբագործված է համայնական ընտրողական սկզբունքը, ուր քաղաքական միաձոյլ մարմնի հետ միաժամանակ չէ իշխում հասարակական դաւանանքի միակերպութիւն, չէ սպառնում իշխանական ամենակարող «veto» կանք, ուր ամբողջ սօցիալական կազմը անդամահատվել եւ բնական անհրաժեշտութեամբ զատ-զատ հատուածներ է առաջացրել: Կեանք, ուր իւրաքանչիւր դասակարգ, կուսակցութիւն համազօր իրաւունքներով ձգտում է օրինական այժ տալ իր սկզբունքներին, ներգործել դրականապէս վերին սանկցիայի վրա: Եւ ինչու տրտունջ, պառակտումն ծագի մի այնպիսի երկրում, ուր օրէնք մշակող, հասարակական կեանքին ընթացք տուող բազմամարդ մարմինը հաւասարաչափ ներկայացուցիչ է պէսպէս խաւերի: Ինչու ընկճված զգայ բանւորը, գիւղացին, արհեստաւորը, վաճառականն ու ուսումնականը, երբ ամեն մէկը իր յատուկ շահերի երդվեալ պաշտպան, իր բաղձանքների, ձգտումների հաւասարիմ դեմագոգ ունի «բարձր տան» մէջ, որոնք կռւում, առաջ են տանում իրանց կուսակիցների դատը:

Գերմանական րայխստագի ամենաարմատական կուսակցութիւնը, որի ներկայացուցիչ անդամների թիւը անդադար աճում է, համարվում է սօցիալ-դեմօկրատիան: Առանց փոթորկալից աղմուկների, առանց զօրեղ ընդհարումների, նա հեշտութեամբ չէ թողնում կուիւ ասպարէզը եւ լուռ ու մունջ համակերպվում տիրող տրամադրութեան հետ: Չը կայ մի կուսակցութիւն, որ բաց ճակատով այնքան կռիւ մղելու տոկունութիւն ունենայ՝ բոլոր ներքին թէ արտաքին գործերի վերաբերեալ կայացած ապօրինի վճիռների, եւ շատ յաճախ ազգային հոտած շովինիստութեան դէմ, որքան այդ անում է սօցիալ դեմօկրատիան: Չը կայ մի կուսակցութիւն, որի փաստերի շտեմարանը այնքան ճոխ ու իրական լինի, քաղած ստորին խաւերի հանրածանօթ վիճակից, որքան նա ունի: Սակայն չը կայ մի եւ նոյն ժամանակ մի կուսակցութիւն, որ այնքան հարուածների, նետերի ենթակայ լինի, որ անխնայ հասնում են նրան գրեթէ ամեն կողմից, ինչպիսին սօցիալ դեմօկրատիան է: Նրա մտքակները շատ խիստ են, մերկացումները կծու, եւ դժուար կարող է գաղափարի բարեկամ գտնել ուրիշ կուսակցութիւններից այն երկրում, ուր ազգաբնակութեան աւելի քան 95 տոկոսը մարդվել եւ մարդվում է «մեծ հայրենասէրի» մօգական գաւազանի ազդեցութեան տակ: Նրան երբեմն դաշնակից են հանդիսանում ազատամիտ ժողովրդականները (Liberale Volkspartei) ու առաջադիմականները, կուսակցութիւններ, որոնք իրանց յատուկ հայեցակէտներով ներկայացուցիչ են դարձել բուն մասսայի:

Բ. Իշխանեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Moniteur Oriental» ասում է, թէ Սսի հայ կաթողիկոսի ընտրութիւնը կատարվեց Կիլիկիայի հայերի հոգեւոր եւ աշխարհական ներկայացուցիչների միջոցով եւ սուլթանի պատգամաւորի ներկայութեամբ: Ձայների մեծամասնութեամբ ընտրվեցին վեց թեկնածուներ, որոնցից առաջինը,—Կեսարիայի եպիսկոպոս Տրդատ Պալեան,—ստացաւ 42 ձայն, իսկ վերջինը,—Բիլէջիկի եպիսկոպոս Մովսէս Գիւմիւրջեան,—35 ձայն: Ընտրութիւնից յետոյ «կեցցէ» կանչվեց ի պատիւ սուլթանի եւ հեռագիրներ ուղարկվեցին Իլդիզ-Կեօսկ եւ հայոց պատրիարք Օրմանեանին: Որովհետեւ Սսի կաթողիկոսի ընտրութիւնը կատարվեց համաձայն հայ եկեղեցու կանօնական սահմանումների, ինչպէս այդ մի տարուց աւելի է, որ պահանջում էր պատրիարք Օրմանեան, ուստի այս առիթով ծագած բոլոր տարաձայնութիւնները վերացած են Բ. Դրան եւ հայոց պատրիարքարանի մէջ: Թեկնածուներից մէկի հաստատութիւնը եւ նրան կաթողիկոսական բէրաթ տալը կախված է այժմ սուլթանի անձնական բարեհայեցողութիւնից, որ տրամադիր է անելու ամեն հաճելի բան Օրմանեան պատրիարքի համար, որովհետեւ վերջինը արժանացել է նրա ուշադրութեան իր տակտով եւ վարվելու եղանակով: Նկատենք ի դէպ, որ պատրիարք Օրմանեան Հռոմի համալսարանի իրաւաբանութեան կանդիդատ է եւ արեւելեան եկեղեցիների ամենակրթված պետերից մէկը: Համարեա բոլոր հայերը այն կարծիքի են, որ Թիւրքիայում խռովութիւններ սկսվելիս եթէ Օրմանեանը լինէր հայոց պատրիարք, նա կը կարողանար թշուառութիւնների առաջն առնել (?!):

—Անգլիական համայնքների ժողովի նիստը, որ տեղի ունեցաւ նոյեմբերի 7-ին, նորից չափազանց աղմկալի էր, շնորհիւ կրկին իրլանդացի պատգամաւորների: Իրլանդիայի մինիստր Ուինդհէմի դրութիւնը վերին աստիճանի կրիտիքական էր, նրան ամեն կողմից այնքան հարցեր էին տալիս Իրլանդիայում վերջին ժամանակ կառավարութեան կողմից ձեռնարկված միջոցների մասին, որ նա ստիպված էր մի ամբողջ շարք մերկացումներ անել. եւ այդ մերկացումները չափազանց անհաճոյ էին կառավարութեան: Այսպէս Ուինդհէմ հարկադրված էր հաստատել, որ իրլանդացի մի պատգամաւոր դատապարտվեց չորս ամսվայ բանտարկութեան եւ տաժանակիր աշխատանքների մի այնպիսի ճառի համար, որը պատժական ոչ մի միջոցի տեղիք չէր տայ, եթէ արտասանված լինէր պարլամէնտում: Իսկ այդ պատգամաւորը, մի քանի շաբաթվայ տաժանակիր աշխատանքներից յետոյ, հիւանդացաւ ներվային խանգարումով եւ ապա խելագարվեց: Այս ամենը ստիպված էր պատմել ինքը Ուինդհէմ: Նրա պատմութեան ժամանակ՝ իրլանդացիները դիմում էին նրան «մարդասպան, մարդասպան» աղաղակներով:

—Թիւրքական կառավարութիւնը ուղարկել է իր դեսպաններին մի շրջաբերական հեռագիր, որի մէջ տալիս է իր բացատրութիւնները օտար պետութիւններին մակեդօնական ապստամբութեան մասին: «Neue Freie Presse» լրագրի ասելով, այդ բացատրութեան մէջ Բ. Դուռը ասում է, թէ ապստամբներին ճնշելու համար ուղարկվեցին զօրքեր, որոնք «այդ դէպքերում բոլոր երկիրներում ընդունված սովորութեան համաձայն» մի քանի օրում կարողացան հանգցնել ապստամբութեան հրդեհը: Հակակառավարչական շարժման պարագլուխները «կրեցին լիակատար պարտութիւն»:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

16 նոյեմբերի

ՍՈՖԻԱ: Այստեղ հասաւ դեսպան Զինովիեվ Կ. Պոլսից. դեսպանութեան գալուստին սպասում են վաղը:

ԲԵԼԳՐԱԴ: Նախկին մինիստր-նախագահ Վուիչ ուղեւորվեց Պարիզ, որպէս ներկայացուցիչ կառավարութեան կողմից փոխառութեան գործի վերաբերմամբ:

Մինիստր Թօդօրովիչ առաջարկում է միջոցներ ձեռք առնել կարգապահութեան խախտման եւ իշխանութիւններին չը յարգելու դէմ, կարգի պահպանման պատասխանատուութիւնը դնում է պրէֆէկտների վրա եւ խորհուրդ է տալիս ուշադրութիւն դարձնել վերաբերմունքի վրա դէպի ազգաբնակութիւնը:

ԼՈՆԴՈՆ: Թագաւորը ցանկութիւն յայտնեց, որ Չեմբերլէն ուղեւորվի հարաւային Աֆրիկա զինուորական նաւով:—«Daily Chronicle» հաղորդում է, թէ բօէրական պարագլուխները մի խորհրդի մէջ որոշեցին գիր անել բօէրների պահանջները եւ այդ գրութիւնը յանձնել Չեմբերլէնին:

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ: Երկիւղ են կրում, որ լուրջ տարաձայնութիւններ ծագեն Միացեալ-Նահանգների եւ Կոլումբիայի մէջ ջրանցքին վերաբերեալ բանակցութիւնների եւ համաձայնութիւնների առիթով: Կոլումբիայում դժգոհ են այն գումարից, որ պէտք է վճարվի իրանց երկրին, եւ անվստահութեամբ են վերաբերվում Միացեալ-Նահանգների կողմից յայտնված պահանջին՝ ոստիկանական իշխանութիւնն իր ձեռքն առնելու պարանոցի վրա: Կոլումբիայի կառավարութեան յայտագիրը ստացված է Վաշինգտօնում, բայց դեռ եւս չէ յանձնված կառավարութեան:

ՄՕՍԿՎԱ: Գիւղատնտեսական ինստիտուտում կազմակերպվում են կուրսեր այն ագրօնօմների համար, որոնք կամենում են նուիրել իրանց զէմստվօների ծառայութեան:

ՍՈՖԻԱ: Թագաւոր Կայսրը, գիմնազիաներն այցելելով, հրամայեց ազատել տեղական գիմնազիաների աշակերտներին եւ աշակերտուհիներին պարապմունքից երեք օրով:

ԲԱՆԿՕԿ, Սիամի կառավարութիւնը նշանակեց անգլիական փոխ-հիւպատոս Բէկկին արդարադատութեան մինիստրի խորհրդական: Բէկկ կը լինի մինիստրի փոխանորդը:

ԼՈՆԴՈՆ, Նիւ-Եօրկից հաղորդում են լրագիրներին, թէ պողպատի տրեստի անդամները մտադիր են հիմնել չուգունի տրեստ 4,000,000 ֆունտ ստերլինգ դրամագլխով:

17 նոյեմբերի

ՖՐԱՆԿՖՈՒՐՏ ՄԱՅՆԻ ՎՐԱ: Գվատեմալա-

յից հաղորդում են, թէ Սանտա-Մարի հրաբուխի արտավիժման ժամանակ՝ նրա գոռոցը լսելի էր 150 մղոն հեռաւորութեան վրա։ Սուրճի տնկարանների շրջանը ոչնչացած է.

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ Պանամայից հաղորդում են, թէ գեներալ Ուրիբէ անձնատուր եղաւ Րիօֆրիօյի մօտ կօլումբիական կառավարութեան 10 թնդանօթներով եւ 2,500 հրացաններով ու ռազմամթերքով։

ՍՕՖԻԱ։ Լուրերին նայելով՝ ռումինական թագաւորը հոկտեմբերի 20-ին կը հասնի Ռուսչուկ՝ այցելելու իշխանին։

ԳՎԱՏԵՄԱԼԱ։ Հաւանականաբար հրաբխի արտավիժումը լուրջ վնասներ պատճառած կը լինի սուրճի տնկարանների շրջաններին։ Վընասների չափը չեն կարողանում ճիշդ որոշել՝ խիստ ցենզուրայի պատճառով։ Արտավիժումները երկրաշարժի հետ միասին շարունակվում են։

Կ. ՊՈԼԻՍ։ Զինուորական գործողութիւնները, որ սկսել էր Սէրրէսի սանջակում Իբրահիմ փաշան՝ շրջապատելու համար բօլգարական հրոսակներին, ունեցաւ այն հետեւանքը, որ բօլգարների գլխաւոր ոյժերը ցրվեցին։ Հետապնդումը դժուարութիւնների է հանդիպում։ Այն ընդհարման մէջ, որ տեղի ունեցաւ Վինիցայի մօտ, Կօչանի շրջանում, բօլգարներից սպանվեցին 7 հոգի, որոնց մէջ է եւ Եանկօվ։ Չը նայելով այն բռնութիւններին, որ գործ են դնում բօլգարական հրոսակային խմբերը, բօլգարական ազգաբնակութիւնը վերադառնում է գիւղերը։

ՍՕՖԻԱ։ «Реформи» հաղորդում է, թէ մի պատերազմում գեներալ Ցօնչեվ եւ գնդապետ Նիկօլօվ անցան նիզամի զօրքերի միջով, գցելով վրաները դինամիտ։ Ազատվածները միացան ապստամբներին եւ գնում են առաջ։ Թիւրքերը կորուստներ են ունենում։ Բաշիբօզուկները, սրբապղծութիւն կատարելուց յետոյ, կողոպտեցին եկեղեցին Վալիտ գիւղում։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ «Правит. Вѣстникъ»-ում տպագրված է. «Օդեսայում հոկտեմբերի 8-ից մինչեւ 11-ը եղել է ժանտախտից հիւանդանալու մի կասկածելի դէպք, որ վերջացել է մահով։ Վերջին չորս օրերի ընթացքում այդպիսի դէպքեր տեղի չեն ունեցել։ Ընդամենը մայիսի 28-ից մինչեւ հոկտեմբերի 15-ը հիւանդացել են 48 հոգի, որոնցից 16-ը մեռել են, 18 առողջացել, իսկ 14-ը բժշկվում են»։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հաղէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ն. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.

Լ. Ի. Գզիրեան—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Զ. Ի. Բարսեղեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.

Գ. Ա. Թարխանեանց—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երկուշ. չորեք. ուրբաթ։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Պ. Կարապետեանց—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երեքշ. հինգշ. շաբաթ։

Գ. Ա. Թարխանեանց—7—8 ժ.

Բ. Ա. Նաւասարդեան—7½—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Տ. Առվանեցակի—տանը. ծաղկահատ և բըժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԲՈՒԺԱՐԱՆ
ԴՕԿՏՕՐ Վ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

Նորագոյն ապարատներով եւ էլեկտրական միջոցներով. մասնաւորապէս

ԲԳԻ, ՔԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ԵՒ ԿՐԾՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Сергіевская ул., д. 12.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, ներկայ հոկտեմբերի 20-ին, ժամը 12-ին, Տաֆի-Թաղի ս. Գէորգ եկեղեցու գաւթում (Դվօրցօվայա փողոցի վրա) սակարկութեամբ ծախվելու են նոյն եկեղեցուն պատկանեալ իրեր, այն է՝ գործածութեան մէջ եղած հին գորգեր, ջահեր, զանգակներ եւ եկեղեցիներին անհրաժեշտ այլ իրեղէններ։ Նաեւ սրբվելու է աճուրդով երկու կրպակ Դվօրցօվայա փողոցի վրա, ներկայ նոյեմբերի 1-ից։

3—5

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Տէլէֆօն № 617

Այսօր, ուրբաթ, հոկտեմբերի 18-ին, Խարկովի ռուսաց օպերային արտիստները կը ներկայացնեն

ԼԱԿՄԷ

Օպերա 4 գործ. երաժշտութիւն Լէօ Դոլիբի

Մասնակցում են տ. տ. Վան-դեր-Բրանդտ, Արցիբաշեվա, Դօբրժանսկայա, Պետրօվսկայա, Բասուէր, պ.պ. Լենսկի, Սունցօվ, Զէմմէզօվ, Կազիմիրօ, Պետրօվ, Սվօբօդին եւ այլն։

Բալէտը կը կազմէ բալետմէյստէր պ. Մենարենի

Կապելմէյստէր՝ Լ. Պ. Շտէյնբերգ

Սկիզբը երեկոյեան ժամի 8-ին։

Վաղը, շաբաթ, հոկտեմբերի 19-ին, դերասան Ա. Պ. ԲՕՆԱՉԻՉԻ բէնէֆիսին, կը ներկայացնեն «Պիկօվայա դամա» օպերան։ Հէրմանի դերը կը կատարէ Ա. Պ. Բօնաչիչ։

Ներկայացնելու համար պատրաստվում է «Մարգարիտ որսողներ» օպէրան, երաժշտութ. Բիզէի

Դեղարուեստական մասի կառավարիչ Ի. Փիթօեվ։

1—1

ՍԵՒ ԾՈՎԻ ԱՓԻՆ ԳՏՆՎՈՂ ԳԻՒՂԻ ՀԱՄԱՐ

ուսուցիչ վարձված է

1—3

Արօնըմէնտից դուրս

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Ուրբաթ, հոկտեմբերի 18-ին

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ

մասնակցութեամբ օր. Վարդիթեր Ֆելեկեանի եւ պ. Արաքսեանի, կը ներկայացնէ

I

ԱՆՄԵՂ ՄԵՂԱՒՈՐՆԵՐ

կօմէդիա 4 գ. Օստրօվսկու, թարգ. Ատոմեանի

II

ԷՍ ԷԼ ՔԻ ՄՈՏԻՔԼՈՒԹԻՒՆ

Վօդըվիլ 1 գործ., Տէր-Գրիգորեանի

Մասնակցում է ամբողջ խումբը

Սկիզբն է 8 ժամին երեկոյեան։

Խումբը պատրաստում է Հաուպտմանի «ԽՈՐԱՍՈՒԶՎԱԾ ԶԱՆԳԱԿ» ֆէերիա—դրամա 5 գործողութեամբ։

2—2 Ռեժիսսօր Ե. Աբէլեանց

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

յայտարարում է, որ այս հոկտեմբեր ամսի 10-ին բացվեց քաղաքային մի հիւանդանոց 80 մահճակալով։ Հիւանդանոցում ընդունվում են ամեն հասակի եւ սեռի հիւանդներ՝ դիֆտերիտով, ծաղկով, քութէշով եւ կարմրուկով, իսկ վարցաքով միայն տղամարդիկ։ Հիւանդները բժշկվում են ձրի։ Ընդունելութիւնը ամեն ժամանակ, թէ ցերեկով եւ թէ գիշերով։ Հիւանդներին կարելի է այցելել կիրակի, երեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը, ժամի 2—4 կէսօրից յետոյ։ Ծծկեր երեխաները ընդունվում են մայրերի հետ։ Այս հասակից վեր՝ մինչեւ 4 տարեկան՝ երեխաները կարող են ընդունվել մայրերի հետ միայն հիւանդանոցի վարչութեան թոյլտուութեամբ, իսկ 4 տարեկանից աւելի հասակ ունեցող երեխաները ընդունվում են առանց մայրերի, սակայն ծնողներին իրաւունք է տրվում, ըստ իրանց ցանկութեան, հրաւիրել իրանց հաշւով, իրանց երեխաներին խնամելու համար, գթութեան քոյրեր, վճարելով հիւանդանոցի վարչութեանը վերջիններիս համար օրական 40 կօպէկ։ Վարակիչ հիւանդութիւններ ունեցողներին հիւանդանոց բերելու համար քաղաքային սանիտարական կամերայում կայ առանձին կառք։ (Տելեֆօն № 172)։ Հիւանդների համար կառքը ձրի է։ Հիւանդանոցը գտնվում է Հաւլաբարում, Նօվօ-Տրօյցկի թաղում։

3—3

ԲԺԻՇԿ Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթու եւ վեներիական ախտ ունեցող հիւանդներին։ Քիմիկօ-միկրօսկօպիական կաբինէտ, որտեղ ընդունվում են կաթի, խորխի, մէզի եւ արեան անալիզներ։

Առաւօտեան 11—1 ժ.

Երեկոյեան 4—6 ժ.

Բեբուտօվսկայա փողոց № 41. տուն Արարատեանի։ Бебутовская ул. № 41, Домъ Араратова.

3—150

Մամուլի տակ է եւ անցնելն նուէր տալու համար պատրաստ կը լինի

„ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ-ԻԴԷԱԼԻՍՏ“

ՇԻԼԼԵՐ

Կենսագր. ու գրախօս. ընդարձակ աշխատութիւն, բազմաթիւ պատկերներով, շքեղ հրատարակութիւն։ Բաժանորդագինը 2 ր., շքեղ կազմով 3 ր.։ Դիմել՝ Петербургъ, Пушкинская Скоропечатня. (Лештуковъ пер., 4, Др. фил. С. Тараянцъ.

9—10

ՏՊԱԳՐՎՈՒՄ Է ԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 19-ԻՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ԼԷՕ

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Առաջին հատոր

(մօտ 460—480 երես, 15 պատկերով)

Ամբողջ գործը, որ գրական-կենսագրական մի մանրամասն տեսութիւն է, բաղկացած կը լինի ԵՐԵՔ հատորից, իւրաքանչիւրը մօտ 500 երես, զարդարված ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՎ (կը լինեն «Մշակի» աչքի ընկնող աշխատակիցների պատկերները)։

Առաջին հատորը բաղկացած է երկու մասից. I) Արծրունիների տոհմը. II) Գրիգոր Արծրունու ուսանողական տարիները (գրական գործունէութիւն մինչեւ «Մշակը»)։ Երկրորդ եւ երրորդ հատորները նուիրված են «Մշակի» շրջանին։ Երկրորդ հատորը լոյս կը տեսնէ 1903 թ. փետրվարին։

Մաքուր տպագրութիւն, լաւ թղթի վրա։ Գրքի շապիկը տպվում է Վենետիկի Մխիթարեան տպարանում եւ ներկայացնում է յատուկ պատուիրված գունաւոր նկար։

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բաժանորդագինն է երեք հատորի համար ԵՐԵՔ ՌՈՒԲԼԻ, ճանապարհածախսով ՉՈՐՍ ռուբլի։ Կարելի է վճարել եւ մաս-մաս, այն է. 2 ռուբլի բաժանորդ գրվելիս, իսկ մնացածը երկրորդ հատորը լոյս տեսնելուց յետոյ։

Կամենալով հնարաւորութիւն տալ ցանկացողներին ունենալ գրքերը ԿԱԶՄԵՐԻ մէջ, մենք առաջարկում ենք ԳԵՂԵՑԻԿ, ՃԱՇԱԿԱՒՈՐ կազմեր։ Գինը նշանակում ենք առանց մեր կողմից որ եւ է յաւելումի, այն է ՄԻ ՌՈՒԲԼԻ երեք կազմի համար։ Դրսի քաղաքներից կազմած օրինակներին բաժանորդ գրվողները պէտք է աւելացնեն ճանապարհածախս 20 կօպէկ՝ պօստային փաթեթի համար։

Հատորները առանձին-առանձին չեն ծախվի։ Բոլոր երեք հատորները լոյս տեսնելուց յետոյ, գինը կը բարձրացնվի։ Վերադիր վճարով բաժանորդագին չէ ընդունվում։

Թիֆլիսում բաժանորդ գրվել կարելի է. 1) Հեղինակի մօտ, «Մշակի» խմբագրատանը եւ 2) «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցում, Լօրիս-Մէլիքեան փողոց։

Օտար քաղաքացիները դիմում են. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ»։

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ
Լ Ա Բ Օ Ր Ա Տ Օ Ր Ի Ա
Գ. ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆԻ

ԴՕԿՏՕՐ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

Քիմիական անալիզներ (որակական եւ քանակական) ամեն տեսակ նիւթերի՝ հանքեր, հանքային ջրեր, գիւղատնտեսական նիւթեր եւ այլն եւ այլն։

Տեխնիկական փորձեր եւ խորհուրդներ։

Դիմել՝ Тифлисъ, Кавказская Центральная Лабораторія Доктору химіи Г. Пастермаджіянъ, Вельяминовская ул., д. Лорисъ-Меликова, № 19.

17—26

ՊՕՂՈՍ ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱՆ

յայտնում է խմբի անդամներին, որ ՓՈՐՁԵՐԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ ԵՆ մի եւ նոյն դահլիճում (Вознесенская ул., д. № 8) եւ լինում են երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը, ժամը 7-ից մինչեւ 9-ը, իսկ կիրակի օրը՝ ժամը 5-ից մինչեւ 7-ը։ Խնդրվում է լինել ճշդապահ։

Մտադրութիւն կայ համերգը նշանակել կիրակի, նոյեմբերի 3-ին։

2—3

ОБЪЯВЛЕНІЕ

Въ городѣ Екатеринодарѣ, на Красной улицѣ, вблизи торговаго дома братьевъ Тарасовыхъ, продается угловой планъ съ лавками, на Красной и Кирпичной улицахъ. Лавки приносятъ ежегоднаго дохода 4,300 рублей. О цѣнѣ справиться у Г. Ф. Криштофовича, живущаго въ г. Полтавѣ, по Ново-Полтавской ул. домъ № 84.

4—5

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
„Ն Ա Դ Ե Ժ Դ Ա“

ծովային, գետային եւ ցամաքային ապահովագրութեան, ապրանքների տեղափոխութեան եւ գոյքերը կրակից ապահովագրելու համար։

ՀԻՄՆՎԱԾ Է 1847 ԹՒԻՆ

Հիմնական դրամագլուխը . . . . . 1,650,000 րուբլի

Պահեստի դրամագլուխը . . . . . . 2,664,808 »

I. ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ.

Աւելի քան 300 գործակալութիւններ եւրօպական Ռուսաստանի, Կովկասի, Միջին-Ասիայի, Սիբիրի եւ հեռաւոր Արեւելքի բոլոր նշանաւոր տեղերում, նոյնպէս եւ ներկայացուցիչներ արտասահմանի գլխաւոր քաղաքներում։

Տեղափոխութիւն ամեն տեսակ բեռների եւ իրերի, որոնց ընդունելութիւնը եւ յանձնումը կատարվում է թէ տանը եւ թէ պահեստներում ու խանութներում։

Ցանձնումն բեռների ուղարկողների կողմից առաջարկված պայմաններով (վերադիր վճարներ ի հաշիւ ուղարկողների, դրամի փոխադրութիւն (переводъ) բեռները յանձնելու տեղը հասցնելու համար եւ այլն)։

Պահպանութիւն բեռների արտօնեալ պայմաններով ստացման տեղերում՝ ապահովագրելով նրանց պահեստներում, որի համար շատ կէտերում կան ընդարձակ պահեստներ, յատկապէս բեռներ պահելու համար։

II. ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Սեփական մարդատար, ապրանքատար եւ ձգող շոգենաւեր, ծովային եւ գետային նաւեր (70 նաւ)։

Բեռնակիր եւ մարդատար նաւերի պարբերական հաղորդակցութիւն Վոլգա գետի բոլոր նաւահանգիստների մէջ, Րիբինսկից մինչեւ Աստրախան, եւ Կասպից ծովի բոլոր նաւահանգիստների մէջ, Աստրախանից մինչեւ Պարսկաստանի ափերը։

Ամենաընդարձակ պահեստներ Նիժնիում (սիբիրական նաւամատոյցի վրա), Աստրախանում, Բագւում եւ Կրասնօվօդսկում։

Բեռները անընդհատաբար ուղարկելու համար ընկերութեան շոգենաւագնացութիւնը համաձայնութիւն է կապել երկաթուղիների հետ։ Այն ապրանքների տեղափոխութեան համար, որոնք ուղարկվում են Ռուսաստանից Պարսկաստան եւ Պարսկաստանից Ռուսաստան, գոյութիւն ունի առանձին, բացառիկ արտօնութիւններով, համաձայնութիւն Պարսկական ապահովագրական եւ տեղափոխութեան ընկերութեան հետ։

III. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ։

ա) Ապահովագրութիւն բեռների, որոնք տեղափոխվում են թէ ցամաքային և թէ ջրային ճանապարհներով (ծովերով և գետերով)։

բ) Ապահովագրութիւն կրակից ամեն տեսակ գոյքերի։

գ) Ապահովագրութիւն ամեն տեսակ դժբաղդ դէպքերից ճանապարհին ամեն տեսակ նաւերի, շոգենաւերի, առագաստանաւերի, վագօնների և վագօն-ցիստերնների։

դ) Ապահովագրութիւն թանգագին իրերի և արժէքաւոր թղթերի, որոնք ուղարկվում են պօստով, ցամաքային և ծովային ճանապարհներով, համաշխարհային պօստային դաշնակցութեան բոլոր կէտերի մէջ։

Ապահովագրութիւններ ընդունվում են ինչպէս վարչութեան, այնպէս էլ ամեն տեղ ընկերութեան բոլոր գործակալութիւնների մէջ։

Բացի տեղափոխութեամբ պարապող գործակալութիւններից, կրակից ապահովագրելու գործերով մասնաւորապէս զբաղվում են էլի ուրիշ 350 գործակալութիւններ։

Ս. Պետերբուրգի «Նադեժդա» ընկերութեան վարչութիւնը գտնվում է Ս. Պետերբուրգում, Ադմիրալտէյսկի պրօսպէկտի վրա, № 10-րորդ տանը։

Լիազօրներ—ծովային շոգենաւագնացութեան համար՝ Բագւում, գետային շոգենաւագնացութեան համար՝ Նիժնի-Նօվգօրոդում։

Թիֆլիսի գործակալութիւնը—Դվօրցօվայա փողոցի վրա, վրաց ազնուականների տանը։ Տելեֆօն № 108 (ե. տ. կ.)

14—120